

1974. MÁJ. 23.

7 25.09.2.1

Budapesti Közlekedési Hírlap

KEKEDÉSI HÍRLAP

264

7

AMIT FŐVÁROSUNKRÓL TUDNI KELL (9)

A Népköztársaság útja

A főváros legszebb, legrepresentatívabb útvonala. E két és fél km hosszú, nyílegyenes sugárút megépítése adott valóban világvárosi jeleget a múlt század második felében Budapestnek. Előre megtervezték, s úgyszólván egyszerre építették. Építészeti szempontból elejétől végig egységes: mindkét oldalát reneszánsz ízlésű paloták szegélyezik; pompa és méltóság jellemzi őket, homlokzataikat, kapualjaikat, udvaraikat, belső termékeiket oszlopok, szobrok, domborművek, freskók díszítik. A házak történelmi stílusban épültek, de közöttük modern, eleven élet zajlik.

Ez az út vonal a főváros kulturális életének egyik központja, színházi, képzőművészeti életünk egyik fő színtere. Kilenc színház, két főiskola, több kiállítóhelyiség sorakozik az út vonalon, vagy közvetlen közelében, ezenkívül más nemzetek művelődési intézményeinek is helyet ad. Bár jellegük inkább reprezentatív — ke-

reskedelmi szempontból is érdekes. Azzá teszik különleges rendeltetésű üzletei, mintá- és bemutatótermei.

A Sugárút megépítéséről az 1870. évi LX. tc. intézkedett. Hatalmas összegeket, több mint hétmillió akkori forintot irányoztak elő az út vonalra eső telkek és házak kislátására. Részint a belső VI. kerület igénytelen, többnyire falusias jellegű házai álltak útbán, a külsőbb területeken pedig szőlők, présházak, a mai Hősök tere még búzavetések zöldelltek. A munkát 1872-ben kezdték meg, ekkor bontották le az első házakat, szereztek meg a telkek egész sorát. 1873-ban megnyílt a Városliget és a Gyár utca (a mai Jókai tér és Liszt Ferenc tér) közötti rész, két év múlva pedig ennek folytatásaként a Váci körútig (ma Bajcsy-Zsilinszky út) terjedő útszakasz. Az út vonalat először Sugárútnak, majd a terv támogatójáról, id. Andrássy Gyuláról nevezték el. A véglegesen elkészült utat 1876. augusztus 20-án nyitották meg ünnepélyes külsőségek között.

A Közmunkatanácsnak a „Kör és Sugár út” építésére meghirdetett első pályázatán az első díjat Lechner Lajos, a másodikikat Feszli Frigyes, a harmadikat Klein és Fraser nyerte. Egyik tervet sem

valósították meg teljes egészében, a három elgondolás ötvöződése a megvalósult sugárút. A pompás paloták, amelyeket a főváros és a nagy építkezéshez segítségül hívott hazai és külföldi bankházak építettek, hamarosan gazdára találtak: arisztokraták, bankárok, föld- birtokosok, gabonaspekulánsok, történelmi nevű családok és hirtelen meggazdagodott vállalkozók vetélkedtek egy-egy palota birtoklásáért, később pedig azért, hogy ki tud nagyobb pompát kifejteni. Ebben az időben hullámszórt föl- alá az Andrássy út külső szakaszán és a Stefánia úton (ma Népszád ut) a „kocsikörző”, kétoldalt pedig a mai gyalogutak helyén lovasok ügettek társaságuk és lovászaik kíséretében a Liget felé. A város népe úgy nézte a járdákról a látványosságot, mint valami színpadi mutatványt. E képre végül is az I. világháború gördfített függőnyt.

Az új kor eljövételét első ízben a Tanácsköztársaság alkalmával láthatta meg az utca népe, amikor a munkásság — ha akkor csak ideiglenesen is — birtokába vette a főúri pompát hirdető út vonalat. Az út egész hosszában vörös zászlóerdőbe öltözött, vörös drapériák borították a Milleniumi Emlékművet, a Köröndöt, az Oktogont, az Operaházat. 1919. május 1-e felejtethetetlen nap volt — amelyre a Horthy-korszak több mint két évtizedes gyászos ideje következett.

A II. világháború sok kárt okozott a szép házakban, az út vonal építészeti kitérzésén azonban egészben nem esett jövátéhetetlen csorba. Mindössze három kisebb palotát kellett lebontani; a sérüléseket az újjáépítés éve alatt kijavították, a kapualjak, udvarok, freskók restaurálása pedig állandóan folyik.

A felszabadulás után az út vonalat műemléki szempontból védetté nyilvánították.